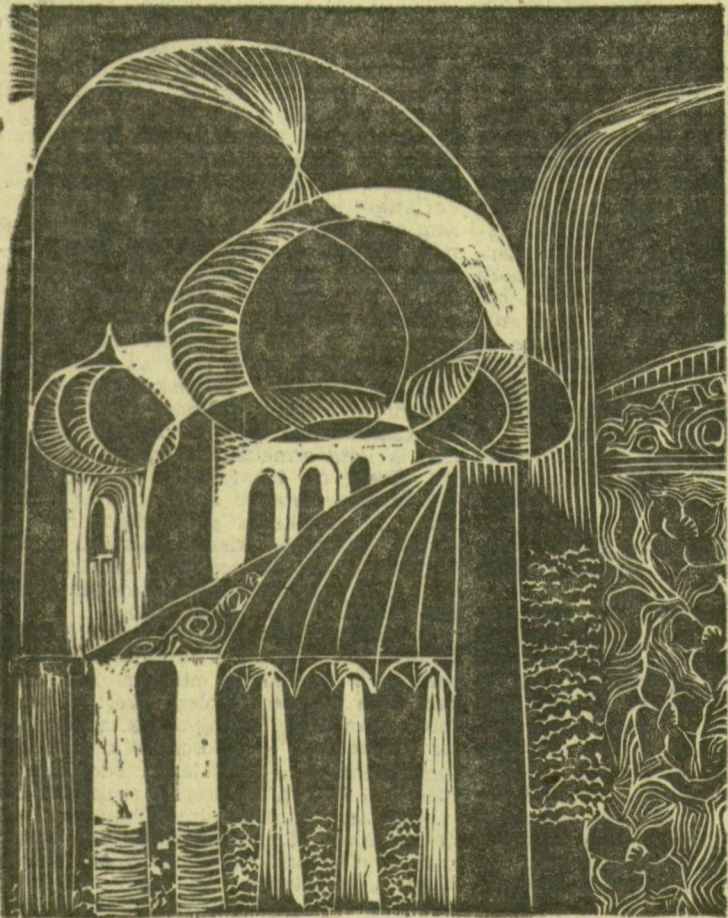

DM

magazin

Tóth Rózsa

Leningrád I.

Egy tányér puliszka

A falu, a vörössalakú vasútállomás tenyérnyi várótermében a kiszellőztethetetlen cigarettafüsttel, a vásártér a magukat visítva kellető fehérszörű malacokkal, de még a mindent körülölelő déli harangszó is jócskán mögöttük maradt. Nem volt már semmi más, csak a végtelen kékesfehér hótakaró alatt alvó pusztaság. Keréknyomnyi keskeny csapás kitaró kanyargása választotta ketté a végtelen decemberi fehérséget. Mintha a lovaknak mulatnivaló kedve támadt volna; nyertő, táncosléptű szapora ügetésbe kezdtek. — Érzik már merre van a hazafelé — kacintott hátára a bakon ülő Mihály bácsi.

A vad vágatón a szán néha mintha felemelkedett volna a napsugarak hidegfényű nyalábjaig, hogy aztán alig észrevehető billenéssel havat érjen. Magdi macskamódra gömbölyödve élvezte a kályhameleg suba védelmét és észre sem vette, rosszkedve amellyel az útra indult, egyszerűen ellilant talán a téli széllel és messze jár már valahol. Hol a jobbán ülő Ferit faggatta a régi ismerősökről, aztán választ sem várva másik oldalra fordult. Jósákhöz kíváncsiságának újabb ostromával. Unokabátyjai nevetve, egymás szavába vágva meséltek, lelkendeztek. A derűs jókedv perceké zsugorította a majd egyórás utat, hamarosan be is kanyarodtak a tanya udvarára. Még javába hámozták magukat a takarók melegéből, de nagyanyó feketeruhás alakja már fürge apró léptekkel sietett feljűk a tornác ajtajából. Cuppanós csókkal, jobbról-balról üdvözölte Magdit, aztán maga előtt pörgetve lesajnáló arckifejezéssel mondta: — No, hisz' ez a városi koszt! Milyen hitványka vagy édes gyermekem! Na, majd itt szedsz magadra egy kis húst, meg színt, meglásd már pár nap alatt. — Magdi pirulva nyelt egy nagyot, s arra gondolt, mi lenne, ha a nagymama ismerné a

fogyókúrák kínzó gyötrelmeit, ha tudná mibe kerül ez a „hitvány-ság”.

A fiúk csizmái már a tornácra dühögték megszabadulni akarván a makacsul tapadó hórétegtől. Mind beléptek sorban a barátságos enyhét árasztó konyhába, ahol Magdit teljesen hatalmába kerítette a gyerekkor megannyi emléke. Tegnap volt tán, hogy fészekalja unokahad harcúrozott a kemence körül, esténként a szertartásosan pipázó nagyapó lassú szavát hallgatva. Talán az is nemrég történt, hogy Jóska meg Feri ecetet itatott vele más-naszörp gyanánt, s most lám ezek a jól megtermett legények állnak mellette a hajdanvolt vásott kölykök helyett.

Közben váltig kérdezték: mi újság a városban, hogy vannak az otthonmaradtak. Eltelt vagy egy óra is míg a fogadtatás megleg hullámaj lassan elcsendesedtek és a fiúk is dolguk után néztek, hiszen az állatoknak télen is enniük kell. Kettesben maradtak: a fiatal lány meg nagyanyó. A kicsi öregasszony nyelve szaporán peregve saját dolgait beszélte a réglátott unokának. Panaszosan sóhajtott, hogy a fiúk azt akarják, menjenek be lakni a faluba. Szép modern házat építenének gázfűtéssel, csempezett fürdőszobával. Márpedig öneki ugyan nem kell. Megvolt ezek nélkül eddig is, jó lesz így ezután is. Ő megfulladna ott a rengeteg ház között, próbálta már a tavalyi télen, amikor úgy volt, hogy Mariska lányáékhoz költözik, de már a második héten visszavágyott a jó öreg búbos kemence mellé. Ugyan hol lehet máshol olyan pillékönnyű foszlós kenyeret sütni. Azóta aztán a fiúk is mintha kifogytak volna a falubaköltözés éveiből. — Nem lehet már az öreg fát kiszakítani a talajból, ahol termett, mert menthetetlenül belepuszul — mondta, ki a szentenciát.

Szép karácsonyesténk lesz ma! — váltott témát fénylő arccal nagyanyó. — Este megjönnek a többiek is, mind-mind együtt leszünk. A tisztasobában terítünk, ott kényelmesen elférünk. Te díszítsd a karácsonyfát, mert olyan ügyes, könnyű a kezed.

Egyet-kettőt, térült-fordult a fekete flanelszoknya, s már a lány előtt piroslott a régi rózsás cseréptányér. Magdi szabadkozva keze megállt a levegőben, aztán a hamiskásan mosolygó öreg arcra emelte tekintetét. — Mit nézel úgy rám édes gyermekem. Azt hiszed, mert olyan ritkán jársz erre-felé, már elfelejtettem mi a kedvenc ételed.

Bizonyosság, hogy erről szó sincs, már merte is karimáig a rózsástányért gözölgő puliszkával, körözve rá hőszerű cukrot hintett, hogy legvégül frissen fejt tejet csorgásson széles sugarban.

A lány nem tudta mit feleljen. Óvatosan merítette kanalat a puliszka lágyan rengő világításárga húsába, miközben tekintete a falra tévedt. A falra, éppen szemközt nagyapó barnára öregedett képeire, amelyek fegyelmeezzen sorakoztak a közös leckéret sötétrepácolt őrizetében. Vén fotográfia, régi kedves ismerősök, mind külön történet, az első világégés egy fejezete. Nagyapó utolsó néhány évének kifogyhatatlan mesei Isonzóról, Doberdóról. Mintha az elmúlt félszázad teljesen semmibe tűnt volna, a régi meséket tudj' isten hányszor elbeszélte. Nem egyszer előfordult, hogy valamelyik családtag türelmetlen kifakadással felcsattant: — de apuka, ezt már annyiszor hallottuk. — Igen? Csak szóljatok rám — mentegetőzött ilyenkor a válasz és az öreg szemek kicsit elfátyolosodtak — olyan az én eszem már mint az öreg rocska, lyukas, oszt' minden kihull belőle.

A kackiás bajsú magyar huszár, a legény-nagyapa kihúzott derékkal mosolygott a képeretből, a préselt szirmát hullató havas gyopár alól. Ez a derű most egyenesen Magdinak szólt, aki nek — ki tudja miért — az a régi nyáreste jutott eszébe, amikor hirtelentámadt szeretetével átölelve nagyapa nyakát azt mondta: — ha nagy leszek, akkor is mindig eljövök hozzád.

Es a szelíd csendes válasz az öreg szájából: — dehogyan jössz kislányom, ha felnőtt leszel a Balatonhoz utazol majd, nem egy ilyen sárfészekbe mint a mi vidékünk. Így lesz, meglásd.

Igen nagyapó, te már akkor jobban ismertél engem mint én magamat. Jól jöveddőlél: múltak az évek és egyre ritkábban jöttem, mindig akadt valami halaszthatatlan dolog, valami akadály. Bizony két éve múlt, hogy egyáltalán nem jártam itt. Talán most sem jövök, ha nagyanyó nem írja kérés-rimázkodó hangú levelét: gyere, várunk. Szűk és unalmas lett nekem ez a kis ház, pedig itt kuporgattatok ti kettőn, két drága öreg, gyermekkorom legszebb napjait. Annyit összegyűjtöttetek, hogy a felnőttkort is de sokszor ezek emléke fényesítette ragyogóvá.

A puliszka cukros leve olyan édes, hogy elnyomja a könnyek sós ízét. A régi kedves íz győz. Magdi csak a finom édeset érzí szájában, csak szempillái árulkoznak nedves csillogással. Nagyanyó leheletnyi érintése pihen meg a vállán és szeretettel biztatja: egyél édes lelkem, hisz mind neked, csak neked főztem.

S ez a csodálatos szeretet minden bántást, mellőzést feled. Mert ennek sajátja, hogy nem érdek a forrása, hanem az, hogy vagy, létezel. És soha nem fog kiapadni, csak egyet kell tenned: hogy elfogadd.

BÁN KATALIN

A gyaggyódók rögéből, kemencék tűzéből, gölön-cserekek tudományából születtek a cserépedények sok ezer évvel ezelőtt is, abból születnek ma is. Az Alföld fazekasai azért voltak híresebbek messze földön is, mert formásabb edényeket készítettek, mint a más vidéken dolgozó mesterek. Honnan vették a mintát? Ujjaikból jött elő. Saját tudomány adta. Meddig nyúlt vissza a formák hagyománya? A pereckulacsról mondják a kutatók, hogy bronzkori emlékek között rokonára találtak. Hogy a valóban lábas lábasoknak, szép mécséknek első fazekasa mikor élt — hagyjuk meg a kérdést konyhai tüzek kutatóinak.

Hétköznapi edények között válogattunk a Móra Ferenc Múzeum néprajzi raktárában. Sorozatunk minden darabja arról tanúskodik, hogy a rögéből született palántalocsoló, öntözőkanna, csikmákszűrő, vízesedény vagy akármilyen, a fazekas jól megnézte, mit ad ki a keze közül. Legalább formája legyen — mondhatta. Volt rá ideje? Biztosan. Adott a rangjára. Akik ma rúgják a korongot, ma is azt mondják: ezt másképpen nem is szabad csinálni. Csak szépen, csak jól. Ezért gyűjtene egyre többen városi lakásban, mai bútorok mellé régi cserepet. Sáros ujjak muzsikáját játsszák vissza a korsók, köcsögök, tálak, fazekak.

(Horváth Dezső felvételei.)

